

17. Tussenstand: schadevergoedingen op grond van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Jeffrey Groen

1. Inleiding

Inmiddels is een einde gekomen aan een in alle opzichten bewogen overgangsjaar van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz), die per 1 januari 2020 in werking is getreden.¹ De invoering en ontwikkeling van de Wvggz in de praktijk is goed op weg.² Ook de rechtspraak speelt een belangrijke rol bij de praktische uitwerking van de Wvggz, gezien de meer dan 1400 gepubliceerde rechterlijke uitspraken.

De Wvggz voorziet onder meer in een klachtenregeling, in het kader waarvan ook een schadevergoeding kan worden toegekend door een Wvggz-klachtencommissie of de rechter. In april 2020 werden in dit journal al enkele 'lijnen' gesignaleerd in de jurisprudentie over schadevergoeding onder de Wvggz, op basis van de zestien op dat moment gepubliceerde rechterlijke beschikkingen waarin een verzoek om schadevergoeding aan de orde kwam.³ Sindsdien zijn in dit verband tientallen rechterlijke beschikkingen gepubliceerd.

Als vervolg op voornoemde bijdrage van april 2020 wordt in deze bijdrage een indruk gegeven van de in de periode van april 2020 tot en met 26 maart 2021 gepubliceerde rechterlijke beschikkingen waarin schadevergoeding op grond van de Wvggz aan de orde is gekomen.⁴ Steeds zal kort worden geschetst wat in de desbetreffende zaak speelde en wat de rechtbank heeft overwogen. Met deze bijdrage wordt niet beoogd een alomvattende bespreking of analyse te geven van de tot 26 maart 2021 gepubliceerde beschikkingen. De bijdrage heeft ten doel te onderzoeken of de lijnen die in de bijdrage van april 2020 werden gesignaleerd zijn doorgezet en bevestigd, of dat nieuwe lijnen uit de jurisprudentie volgen. Voor een bespreking van de klachtenregeling en schadevergoeding op grond van de Wvggz zij verwezen naar de eerdere bijdrage.

In het navolgende wordt een aantal beschikkingen op grond van de Wvggz besproken. Daarbij zal eerst worden ingegaan op de beschikkingen die zien op de verplichting van de burgemeester om de betrokkene te horen in het kader van een te nemen crisismaatregel (par. 2). Daarna wordt ingegaan op beschikkingen over het niet naleven van andere vorm- en uitvoeringsvoorschriften op grond van de Wvggz (par. 3). Vervolgens komt het belangrijke arrest van de Hoge Raad van 20 november 2020 kort aan de orde (par. 4), waarna wordt afgesloten met een beschouwing (par. 5).

1 De Wvggz trad in werking op 1 januari 2020 (*Stb.* 2018, 37) en vervangt sindsdien de Wet bijzondere opnemings in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz) voor wat betreft zorgverlening aan mensen met een psychiatrische stoornis.

2 Zie bijvoorbeeld de rapportage 'De zorgvuldige uitvoering van dwang in de zorg écht goed regelen, kan alleen regionaal' van de Inspectie Gezondheidszorg & Jeugd (december 2020), via www.igj.nl

3 J.F. Groen, 'Schadevergoedingen op grond van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg: een eerste verkenning,' *Journal GGZ en Recht* 2020/28, afl. 3, p. 12-20.

4 Benadrukt zij dat het hier gaat om de op 26 maart 2021 op Rechtspraak.nl gepubliceerde beschikkingen. De beslissingen van klachtencommissies blijven in deze bijdrage buiten beschouwing.

2. Horen van betrokkene door de burgemeester

Op grond van art. 7:1 lid 1 Wvvgz kan de burgemeester ten aanzien van een persoon die zich in zijn gemeente bevindt een crisismaatregel nemen, indien aan de in dat artikellid genoemde vereisten is voldaan. Art. 7:1 lid 3 onder b Wvvgz bepaalt dat de burgemeester de betrokkene in de gelegenheid moet stellen te worden gehoord, alvorens hij de crisismaatregel neemt. Al vanaf de inwerkingtreding van de Wvvgz bestond discussie over deze hoorplicht van de burgemeester, omdat onduidelijk was 'hoe ver' de burgemeester hierbij moet gaan. Het nemen van een crisismaatregel speelt zich immers af in een crisissituatie.⁵

Uit de in dit verband gepubliceerde beschikkingen volgt dat de rechtbanken het recht van de betrokkene om te worden gehoord voorafgaand aan een crisismaatregel beschouwen als een fundamenteel rechtsbeginsel. Er mag niet licht vanuit worden gegaan dat het horen van de betrokkene niet mogelijk of wenselijk is, of dat de betrokkene geen gebruik wil maken van de gelegenheid om te worden gehoord. Van de burgemeester mag worden verwacht dat hij actie onderneemt om de betrokkene te horen, of, indien hem wordt meegedeeld dat de betrokkene niet gehoord wil worden, die mededeling verifieert of daartoe ten minste een poging doet. Als de onafhankelijk psychiater die de medische verklaring over de betrokkene moet opstellen daarbij registreert dat de betrokkene niet wil worden gehoord, moet de burgemeester hieruit kunnen afleiden op welke gronden die registratie van de psychiater berust.

In de kwestie waarover de Rechtbank Rotterdam op 9 april 2020 uitspraak deed had de medewerker van het Centrum voor Dienstverlening (CVD) – waaraan de burgemeester het horen van de betrokkene had uitbesteed – één

poging gedaan om de betrokkene te horen. De medewerker van het politiebureau, waar de betrokkene verbleef, had aangegeven dat de betrokkene sliep en het niet bevorderlijk voor zijn herstel zou zijn als hij zou worden gewekt. Daarmee had de burgemeester volgens de rechtbank onvoldoende gedaan om de betrokkene te horen. De betrokkene verzocht om een schadevergoeding van € 700, te weten € 100 per dag dat hij in de accommodatie had verbleven. De rechtbank overwoog dat de wet niet in acht was genomen en dat de betrokkene daarom recht had op schadevergoeding. De rechtbank achtte een schadevergoeding van € 250 billijk, zonder dat verder toe te lichten.⁶

In de zaak waarover de Rechtbank Amsterdam oordeelde op 12 juni 2020 had de psychiater nagelaten om de GGD – waaraan de burgemeester het horen van de betrokkene had uitbesteed – te informeren, waardoor de betrokkene niet was gehoord. De rechtbank oordeelde dat de burgemeester er ten onrechte vanuit was gegaan dat de betrokkene niet in staat was om te worden gehoord. De betrokkene stelde dat hij in spanning en onzekerheid had verkeerd, niet had begrepen waarom er niet naar hem werd geluisterd en de behoefte had gehad om uit te leggen hoe hij tegenover de crisismaatregel stond. Hij verzocht om een schadevergoeding van € 85 per dag voor de zes dagen vanaf het opleggen van de crisismaatregel tot en met de rechterlijke machtiging tot voortzetting daarvan. De rechtbank oordeelde dat de betrokkene recht had op een 'billijke' schadevergoeding van in totaal € 100.⁷

In de zaak die leidde tot de beschikking van de Rechtbank Noord-Holland van 2 oktober 2020 kon de rechtbank niet vaststellen dat de psychiater aan de wethouder had meegedeeld dat de betrokkene niet gehoord wilde worden. Zonder te verifiëren of dat inderdaad zo was, had de

5 Zie in dit verband ook de bijdrage van april 2020, waarin zijn besproken Rb. Noord-Holland 3 februari 2020 ECLI:NL:RBNHO:2020:691 en Rb. Limburg 25 februari 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:1639.

6 Rb. Rotterdam 9 april 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:4066.

7 Rb. Amsterdam 12 juni 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3078.

wethouder de crisismaatregel genomen.⁸ De betrokkene verzocht om een schadevergoeding van € 600, te weten € 150 per dag dat de crisismaatregel had geduurd. Gelet op hetgeen ter zitting was toegelicht, achtte de rechtbank de schade voldoende onderbouwd en een vergoeding van (3 x € 75 per dag =) € 225 billijk, uitgaande van de drie dagen tussen het nemen van de crisismaatregel en de rechterlijke machtiging tot voortzetting daarvan.⁹

Op 20 november 2020 liet de Hoge Raad zich uit over de reikwijdte van de hoorplicht van de burgemeester. De Hoge Raad oordeelde dat de burgemeester de beoordeling of de betrokkene in het kader van een te nemen crisismaatregel kan en wil worden gehoord kan en mag mandateren aan een derde, mits de derde op die taak is berekend. Die derde kan de onafhankelijk psychiater zijn, die de medische verklaring opstelt. Verder overwoog de Hoge Raad:

‘Wel kan van de burgemeester worden verlangd dat hij, ingeval bij de aanvraag van de crisismaatregel uitsluitend is vermeld dat de betrokkene niet kan of wil worden gehoord en daarvoor in het bij de aanvraag behorende dossier geen aanknopingspunt te vinden is, nagaat op welke omstandigheden de desbetreffende vermelding berust en dat hij daarvan verantwoording aflegt in zijn besluit.’¹⁰

Op 21 december 2020 oordeelde de Rechtbank Rotterdam conform deze maatstaf van de Hoge Raad. Namens de gemeente was in die kwestie verklaard dat in Rotterdam een standaardprocedure bestaat, waarbij de onafhankelijk psychiater vraagt of de betrokkene wil worden gehoord, welk antwoord de psychiater vervolgens in Khonraad registreert. Het CVD – waar-

aan de Rotterdamse burgemeester het horen heeft uitbesteed – kijkt vervolgens in Khonraad of de betrokkene wil worden gehoord. In dit geval had de psychiater geregistreerd dat de betrokkene niet wilde worden gehoord. Niet was vermeld op welke omstandigheden die registratie berustte, noch had de burgemeester daarvan verantwoording afgelegd in zijn besluit. De rechtbank achtte dat onvoldoende en in strijd met voornoemd arrest van de Hoge Raad. De betrokkene verzocht om een schadevergoeding van € 500, gebaseerd op de schadevergoeding die in het strafrecht wordt toegekend bij een onrechtmatig verblijf op een politiebureau, die varieert tussen € 100 en € 150 per dag. De rechtbank oordeelde dat de betrokkene recht had op een schadevergoeding. Bij het nemen van de crisismaatregel was de wet namelijk niet in acht genomen en de betrokkene stelde dat hij daarvan nadeel had ondervonden, in de zin dat hij onrechtmatig van zijn vrijheid was beroofd. De rechtbank zocht aansluiting bij de hoogte van de schadevergoeding die wordt toegekend in het strafrecht bij onrechtmatige detentie, oftewel de oriëntatiepunten van het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht (de LOVS-oriëntatiepunten), en kende een schadevergoeding naar billijkheid toe van (3 x € 80 per dag) = € 240.¹¹

3. Andere vorm- en uitvoeringsvoorschriften

Naast het niet of onvoldoende naleven door de burgemeester van de verplichtingen rondom het horen van de betrokkene, gaat ook in de naleving van andere vorm- en uitvoeringsvoorschriften wel eens wat mis.¹² Zo was in de zaak

8 Art. 7:1 lid 2 Wvngz bepaalt dat de burgemeester een wethouder mandaat kan verlenen voor het nemen van een crisismaatregel.

9 Rb. Noord-Holland 2 oktober 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:7781.

10 HR 20 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1806, r.o. 4.1-4.2.6.

11 Rb. Rotterdam 21 december 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:13044.

12 Zie ook de in de bijdrage van april 2020 besproken beschikkingen Rb. Limburg 25 februari 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:1639, waarin de burgemeester niet onverwijld een afschrift van zijn beslissing tot het nemen van een crisismaatregel en de afgegeven medische verklaring aan de betrokkene had gezonden

waarover de Rechtbank Noord-Holland op 13 mei 2020 oordeelde de zorgmachtiging van de betrokkene verlopen op 25 maart 2020, maar werd hij op 26 maart 2020 nog vastgehouden op een gesloten afdeling. Die dag bleek dat nog niet om een nieuwe zorgmachtiging was verzocht. Om 18:05 uur nam de burgemeester ten aanzien van de betrokkene een crisismaatregel. De procedure tot aanvraag van de crisismaatregel was gestart om 17:04 uur, dus vanaf dat tijdstip tot het verlenen van de crisismaatregel was sprake van het verlenen van 'tijdelijke verplichte zorg'.¹³ Dat betekent dat tussen 00:00 en 17:04 uur een juridische grondslag voor de vrijheidsbeneming van de betrokkene ontbrak, zodat de betrokkene recht had op schadevergoeding. De rechtbank veroordeelde de zorgaanbieder tot betaling van een schadevergoeding van € 75, onder verwijzing naar de jurisprudentie onder de Wet Bopz en een eerdere uitspraak van dezelfde rechtbank.¹⁴

Op 27 augustus 2020 kende de Rechtbank Noord-Holland opnieuw een schadevergoeding van € 75 per dag toe in een kwestie die draaide om een misvatting over de geldigheid van machtigingen. De geneesheer-directeur had op 29 mei 2020 een zorgmachtiging voorwaardelijk beëindigd, zonder aan die beëindiging daadwerkelijk voorwaarden te verbinden. Daardoor was de zorgmachtiging onvoorwaardelijk beëindigd. Op 17 juli 2020 werd ten aanzien van de betrokkene een crisismaatregel

verleend, die nog dezelfde dag door de geneesheer-directeur werd beëindigd. Hij was immers in de veronderstelling dat voor de betrokkene nog een zorgmachtiging liep. Al met al was de betrokkene van 17 tot 22 juli 2020 gedwongen opgenomen geweest zonder geldige juridische grondslag. Onder verwijzing naar de eerder door deze rechtbank op grond van de Wvvgz toegewezen schadevergoedingen, kende de rechtbank een schadevergoeding toe van (6 x € 75 per dag =) € 450, ten laste van de zorgaanbieder.¹⁵

Op 5 juni 2020 deed de Rechtbank Zeeland-West-Brabant uitspraak in een klachtzaak waarin om schadevergoeding werd verzocht. Voor de betrokkene was een machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel verleend voor de duur van drie weken. Nadat aan de betrokkene de beslissing tot het verlenen van verplichte zorg in de vorm van het toedienen van medicatie werd meegedeeld, was hij weggegaan. Twee dagen later kwam de betrokkene terug. Hij werd ingesloten op de separeerafdeling, waar hij zes dagen verbleef. De betrokkene diende een klacht in tegen de beslissing tot insluiting. Nadat de klachtencommissie de klacht en het verzoek om schadevergoeding had afgewezen, diende de betrokkene een klacht in bij de rechtbank. De rechtbank verklaarde twee van de vijf klachtonderdelen gegrond, te weten het niet naleven van de informatieverplichtingen die gelden bij de toepassing van de verplichte zorg in een noodsituatie en het ontbreken van een wettelijke grond voor insluiting ná drie dagen.

De betrokkene stelde bij de rechtbank dat hij, als gevolg van het niet nakomen van de twee verplichtingen op grond van de Wvvgz, (immateriële) schade had geleden. Hij verzocht om voor de vergoeding daarvan aan te sluiten bij het forfaitaire stelsel dat is ontwikkeld door de

(art. 7:2 lid 2 Wvvgz), en Rb. Noord-Holland 9 maart 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:1856, waarin de betrokkene langer dan twaalf uren onderworpen was geweest aan tijdelijk verplichte zorg voorafgaand aan het nemen van de crisismaatregel (art. 7:3 lid 2 Wvvgz).

13 Op grond van art. 7:3 lid 1 Wvvgz kan voorafgaand aan de beslissing over een crisismaatregel, indien redelijkerwijs mag worden verondersteld dat een crisismaatregel zal worden genomen, gedurende korte tijd verplichte zorg aan een persoon worden verleend.

14 Rb. Noord-Holland 13 mei 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:3670. Vgl. Rb. Midden-Nederland 13 maart 2020, ECLI:NL:RBMNR:2020:994.

15 Rb. Noord-Holland 27 augustus 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:7178.

Universiteit van Amsterdam.¹⁶ De rechtbank overwoog dat onvoldoende was gebleken dat de betrokkene was benadeeld door de schendingen van de informatieverplichtingen van art. 8:13 Wvvgz. De betrokkene kende zijn rechten – hij had daarover immers geklaagd – en hij was niet verstoken geweest van rechtsbijstand. Als de juiste formaliteiten in acht waren genomen, was hij ook ingesloten geweest. De rechtbank oordeelde dat de mogelijk door de insluiting geleden schade niet in causaal verband stond met de gemaakte fouten in de informatieverplichtingen, en dat er dus geen plaats was voor schadevergoeding in dat verband. Ten aanzien van de overschrijding van de maximale termijn van drie dagen tijdelijke verplichte zorg in noodsituaties¹⁷ oordeelde de rechtbank dat wel sprake was van causaal verband tussen de overschrijding en de gestelde schade, namelijk immateriële schade in de vorm van spanning, onzekerheid en gevoelens van onmacht. De rechtbank sloot echter niet aan bij het door de betrokkene aangehaalde forfaitaire stelsel, omdat dit (nog) niet kon rekenen op een brede acceptatie. De rechtbank achtte een eenmalig bedrag van € 75 ten laste van de zorgaanbieder billijk.¹⁸

De betrokkene ging tegen de uitspraak van de rechtbank in hoger beroep, en met succes. Het hof 's-Hertogenbosch oordeelde op 25 maart 2021 dat wel voldoende causaal verband bestond tussen de door de insluiting zelf geleden schade en de gemaakte fouten in de informatieverplichtingen. Het hof achtte het enigszins waarschijnlijk dat, als de advocaat tijdig was geïnformeerd, de termijn van drie dagen tijdelijke verplichte zorg, in dit geval het verblijf in de separeerruimte, niet zou zijn overschre-

den. De Wvvgz-gespecialiseerde advocaat had de zorgverantwoordelijke dan namelijk op die termijn kunnen wijzen. Het hof passeerde de verweren van de zorgaanbieder dat de betrokkene wel een patiëntenvertrouwenspersoon had, dat de betrokkene zelf zijn advocaat had kunnen bellen en dat de betrokkene werd ingesloten op vrijdag na afloop van de werkdag van de betreffende afdeling. Het hof achtte voor de schending van de informatieverplichtingen een vergoeding van € 100 redelijk en billijk. De schadevergoeding voor de overschrijding van de maximale termijn verhoogde het hof van € 75 naar € 150. In totaal werd de betrokkene dus een schadevergoeding van € 250 ten laste van de zorgaanbieder toegekend.¹⁹

Op 2 juli 2020 oordeelde de Rechtbank Zeeland-West-Brabant opnieuw over een klachtzaak met een verzoek om schadevergoeding. Voor de betrokkene was een machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel verleend. Partijen verschilden van mening over de vraag of sprake was geweest van verplichte zorg in de vorm van 'insluiten' (waarvoor geen machtiging was verleend) of van 'beperking in de bewegingsvrijheid' (die wél in de machtiging was opgenomen). De rechtbank kwam tot het oordeel dat sprake was van insluiten. Ook oordeelde de rechtbank dat informatieverplichtingen waren geschonden, omdat onduidelijk was of de betrokkene ooit de crisismaatregel en de machtiging tot voortzetting daarvan van de zorgaanbieder had ontvangen. De geneesheer-directeur had daarnaast zijn schriftelijke beslissingen tot het verlenen van verplichte zorg pas vier of vijf dagen later aan de betrokkene meegedeeld, wat volgens de rechtbank te laat was. Tot slot had de zorgverantwoordelijke niet geregistreerd of de betrokkene wilsbekwaam was ter zake van de beslissing tot het verlenen van verplichte zorg.²⁰

16 Mr. dr. R.P. Wijne, 'Schadevergoeding vragen aan een klachtencommissie als bedoeld in de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg; wat is billijk?', Universiteit van Amsterdam, 1 oktober 2019.

17 Zie voetnoot 13.

18 Rb. Zeeland-West-Brabant 5 juni 2020, ECLI:NL:RBZWB:2020:2463.

19 Hof 's-Hertogenbosch 25 maart 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:919.

20 Zoals volgt uit art. 8:9 lid4 Wvvgz.

Ook deze betrokkene verzocht om voor de hoogte van de schadevergoeding aan te sluiten bij het forfaitaire stelsel van de Universiteit van Amsterdam. De rechtbank passeerde dat verzoek opnieuw. De rechtbank oordeelde dat steeds moet worden bezien welke schade de individuele betrokkene in de individuele omstandigheden lijdt en herhaalde dat het genoemde forfaitaire systeem (nog) niet op brede acceptatie kon rekenen. Ten aanzien van het insluiten zonder juridische grondslag overwoog de rechtbank dat een fundamenteel rechtsbeginsel was geschonden. De rechtbank overwoog: *‘De schade die verzoeker hierdoor heeft geleden, komt neer op een aantasting van de persoon. Die kan in een geval als het onderhavige van een psychiatrische patiënt verondersteld worden.’* Dat de zorgaanbieder in de veronderstelling was dat het niet om insluiten ging, maakte dat volgens de rechtbank niet anders. De rechtbank kende voor deze schending een schadevergoeding toe van € 150. De vergoeding van schade door het schenden van de informatieverplichtingen splitste de rechtbank: een vergoeding van € 50 *‘voor het verzuim van artikel 8:7 lid 3 Wvzgg omdat het gelet op de omstandigheden uitsluitend een bureaucratistische fout lijkt te zijn (niet vastleggen wat is uitgereikt); een vergoeding van € 300,- vanwege te laat uitreiken van de brieven met de beslissingen en informatie over mogelijkheden recht te halen; en een vergoeding van € 100,- voor het niet opnemen van de actuele stand van zaken van de wilsbekwaamheid.’* In totaal kende de rechtbank dus een vergoeding van € 600 toe, ten laste van de zorgaanbieder.²¹

Op 21 september 2020 veroordeelde de Rechtbank Den Haag een zorgaanbieder tot het betalen van een schadevergoeding van € 960. In deze zaak liep voor de betrokkene een voorwaardelijke machtiging op grond van de Wet Bopz tot en met 30 april 2020. Op die dag werd de betrokkene verplicht opgenomen. De

betrokkene was vervolgens onvrijwillig en zonder geldige titel opgenomen geweest van 1 mei 2020 tot en met 12 mei 2020 en verzocht om schadevergoeding. De rechtbank oordeelde dat uit het ontbreken van een geldige opnametitel een recht op schadevergoeding voortvloeide. De betrokkene vorderde (12 x € 80 per dag =) € 960. De rechtbank wees dat verzoek toe. Hierbij sloot de rechtbank aan bij de LOVS-oriëntatiepunten, omdat de betrokkene, net als een gedetineerde in een penitentiare inrichting, in zijn bewegingsvrijheid beperkt was geweest en hem in die periode medicatie was toegediend tegen zijn wil. De rechtbank overwoog dat zij in dit verband eerder € 75 per dag had toegerekend, maar achtte het verschil met de verzochte € 80 per dag ‘zo miniem’ dat het verzoek werd toegewezen.²²

Op 30 september 2020 oordeelde de Rechtbank Noord-Nederland in een zaak waarin de betrokkene klaagde over zijn insluiting. Voor de betrokkene was op 22 april 2020 een zorgmachtiging verleend voor onder andere verlening van verplichte zorg in de vorm van insluiting voor de duur van *‘zes maanden, met dien verstande maximaal 3 keer 1 week, totaal 3 weken’*. De betrokkene was gedwongen ingesloten geweest van 24 april tot 29 mei 2020. Onder verwijzing naar de zorgmachtiging stelde de betrokkene dat hij niet drie weken aaneengesloten ingesloten had mogen worden. De rechtbank oordeelde dat in de periode van 2 mei – een week ná de start van de insluiting op 24 april – tot 15 mei 2020 geen sprake was van een wettelijke grondslag om verplichte zorg in de vorm van insluiting toe te passen. Daarmee was ook tweemaal niet voldaan aan de verplichting van de zorgverantwoordelijke om zijn schriftelijke en gemotiveerde beslissing tot het verlenen van verplichte zorg aan de betrokkene uit te reiken.²³ De rechtbank overwoog dat de betrokkene met het schenden van die informa-

21 Rb. Zeeland-West-Brabant 2 juli 2020, ECLI:NL:RBZWB:2020:5158.

22 Rb. Den Haag 21 september 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:9125.

23 De plicht die volgt uit art. 8:9 lid 2 Wvzgg.

tieverplichting de kans was ontnomen om tegen de beslissing tot het verlenen van verplichte zorg te klagen. Daarbij ging de rechtbank er wel van uit dat indien de zorgaanbieder de juiste juridische weg had bewandeld, de insluiting '(hoogst)waarschijnlijk' was toegestaan. De rechtbank achtte hiervoor een eenmalig bedrag van € 50 redelijk en billijk. In de periode van 15 tot 29 mei 2020 was evenmin voldaan aan de vereisten voor insluiting, maar in die periode speelde mee dat de rechtbank had verzuimd te beslissen binnen de wettelijke termijn van drie werkdagen op de inmiddels verzochte zorgmachtiging. De rechtbank overwoog dat de zorgaanbieder in zekere zin in een onmachtige positie was komen te verkeren door het uitblijven van de beslissing van de rechtbank en dat de zorgaanbieder de betrokkene steeds van de gang van zaken op de hoogte had gehouden. De rechtbank kende voor deze periode een schadevergoeding toe van (14 x € 25 per dag =) € 350. De betrokkene had dus recht op een schadevergoeding van in totaal € 400, ten laste van de zorgaanbieder.²⁴

In de zaak waarover de Rechtbank Overijssel oordeelde op 2 november 2020 had de officier van justitie de termijn van art. 5:16 Wvvggz met acht dagen overschreden.²⁵ De betrokkene stelde dat zij door de termijnoverschrijding (immateriële) schade had geleden, doordat zij langer dan nodig niet wist waar ze aan toe was en meer stress en onzekerheid had geleden dan zonder de termijnoverschrijding het geval zou

zijn geweest. Zij verzocht om een vergoeding van € 100 per dag dat de termijn was overschreden, althans een vergoeding die de rechtbank juist achtte. De rechtbank oordeelde dat de betrokkene door de termijnoverschrijding recht had op schadevergoeding. De rechtbank overwoog dat de wettelijke termijn van art. 5:16 Wvvggz een beschermende functie heeft en is bedoeld om de betrokkene niet te lang in onzekerheid te laten verkeren. De rechtbank achtte een bedrag van (8 x € 20 per dag =) € 120 billijk, ten laste van de Staat. Daarbij speelde mee dat verzoekster thuis en niet in een instelling had verbleven.²⁶

In verband met de overschrijding van de termijn van art. 5:16 Wvvggz kende ook de Rechtbank Rotterdam drie schadevergoedingsverzoeken toe: een eenmalig bedrag van € 1.500 voor een termijnoverschrijding van 182 dagen (omgerekend € 8,24 per dag); € 620 voor een termijnoverschrijding van 62 dagen, zijnde € 10 per dag; € 960 voor een termijnoverschrijding van 48 dagen, zijnde € 20 per dag en (in dezelfde zaak) € 60 voor een tweede termijnoverschrijding van zes dagen.²⁷

Ook in de beschikking van 11 december 2020 van de Rechtbank Amsterdam was sprake van een termijnoverschrijding door de officier van justitie. Ten aanzien van de betrokkene was een machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel verleend tot en met 17 maart 2020. De officier van justitie had echter niet uiterlijk op die dag een verzoek tot het verlenen van een zorgmachtiging ingediend, waardoor de machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel was vervallen.²⁸ Op 19 maart 2020 wilde de

24 Rb. Noord-Nederland 30 september 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:3446.

25 Art. 5:16 lid 1 Wvvggz bepaalt dat de officier van justitie zijn schriftelijke en gemotiveerde beslissing of voldaan is aan de criteria verplichte zorg meedeelt aan de betrokkene, de vertegenwoordiger, de advocaat, de geneesheer-directeur, de zorgaanbieder en de zorgverantwoordelijke, zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk binnen vier weken nadat de officier van justitie een geneesheer-directeur heeft aangewezen en voornoemde personen schriftelijk heeft geïnformeerd dat een zorgmachtiging wordt voorbereid (art. 5:4 Wvvggz).

26 Rb. Overijssel 2 november 2020, ECLI:NL:RBOVE:2020:3789.

27 Rb. Rotterdam 6 januari 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:422, Rb. Rotterdam 2 februari 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:868 respectievelijk Rb. Rotterdam 2 februari 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:869. Zie ook HR 5 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:439.

28 Op grond van art. 7:11 lid 1 Wvvggz kan de officier een verzoekschrift indienen bij de rechter voor een zorg-

betrokkene de accommodatie verlaten, waarna om 18:07 uur een nieuwe crisismaatregel werd verleend. Op 19 maart 2020 had de officier van justitie alsnog een verzoek om een zorgmachtiging gedaan, maar hij werd op 23 maart 2020 door de rechtbank niet-ontvankelijk verklaard. De betrokkene verzocht een schadevergoeding van € 800, te weten € 150 per dag dat hij ten onrechte van zijn vrijheid was beroofd (17, 18 en 19 maart 2020), en € 100 per dag voor de extra stress die hij tussen 19 en 23 maart 2020 had moeten ondergaan tot de niet-ontvankelijk verklaring van de officier van justitie. De rechtbank achtte € 80 per dag billijk voor de twee dagen die de betrokkene zonder wettelijke grondslag in de accommodatie had verbleven (de voortgezette crisismaatregel gold namelijk tot en met 17 maart 2020). Daarvoor zocht de rechtbank aansluiting bij de bedragen van het strafrecht (de LOVS-oriëntatiepunten). De rechtbank achtte schadevergoeding voor de extra stress van vier dagen niet billijk, omdat de betrokkene vanaf het verlenen van de nieuwe crisismaatregel rechtmatig van zijn vrijheid was beroofd en hij kon begrijpen dat een rechter spoedig hierna de rechtmatigheid van die vrijheidsbeneming zou beoordelen. De rechtbank hield het dus bij een schadevergoeding van in totaal € 160. Die schadevergoeding kwam ten laste van de Staat, omdat het de officier van justitie was die de wet niet in acht heeft genomen, terwijl de zorgaanbieder ervan uitging dat tijdig om een zorgmachtiging zou worden verzocht.²⁹ Bijzonder actueel is ten slotte de uitspraak van de Rechtbank Noord-Holland van 16 februari 2021, waarin de klacht van de betrokkene gegrond werd verklaard, voor zover werd

---

machtiging die aansluit op een machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel. Op grond van art. 7:10 aanhef en sub a Wvggz geldt dan dat de machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel geldig blijft totdat de rechter op het verzoekschrift voor een zorgmachtiging heeft beslist.

29 Rb. Amsterdam 11 december 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:6230.

geklaagd over de beslissing van de zorgverantwoordelijke om bij de betrokkene onder dwang een coronatest af te nemen. De betrokkene verzocht om een schadevergoeding van € 500. De rechtbank overwoog:

‘dat de gedwongen coronatest in het geval van verzoekster extra ingrijpend is geweest, omdat zij juist vanwege haar psychotische belevingen over het coronavirus in de instelling opgenomen was. Verzoekster verzette zich daarom hevig tegen de afname van de test, waardoor fysieke dwang is uitgeoefend om de test af te nemen. Verzoekster heeft dit als zeer heftig ervaren en sprak op de zitting uit “liever dood te gaan dan een wattenstaafje in mijn neus te krijgen”. Daar staat tegenover dat het afnemen van de coronatest kort heeft geduurd en geen fysiek letsel tot gevolg heeft gehad.’

De rechtbank achtte een schadevergoeding van € 200 billijk, ten laste van de zorgaanbieder.³⁰

4. Hoge Raad 20 november 2020

Een belangrijke Wvggz-uitspraak betreft het arrest van de Hoge Raad van 20 november 2020, waarin de Hoge Raad inging op art. 10:12 lid 1 Wvggz. Op grond van dat artikel kan, kort gezegd, schadevergoeding worden toegekend indien bij onder meer het nemen van een crisismaatregel de wet niet in acht is genomen. De Hoge Raad overwoog dat uit het woord ‘bij’ in art. 10:12 lid 1 Wvggz volgt dat ook de niet-naleving van wettelijke verplichtingen die in verband met het nemen van de crisismaatregel moeten worden nageleefd, grond kan zijn voor schadevergoeding.

Aanvullend overwoog de Hoge Raad:

‘Bij de beoordeling van een verzoek tot schadevergoeding gelden de uitgangspunten genoemd in de uitspraken van de Hoge Raad met betrekking tot art. 35 Wet Bopz (oud). Daaruit volgt onder meer dat bij de toekenning ‘naar billijkheid’ van schadevergoeding op de voet van art. 10:12 Wvggz, evenals onder art. 35 Wet Bopz

---

30 Rb. Noord-Holland 16 februari 2021, ECLI:NL:RBNHO:2021:1269.

(oud) het geval was, de rechter niet gebonden is aan de grenzen voor de toekenning van vergoeding van ander nadeel dan vermogensschade, vervat in art. 6:106 BW. Daaruit volgt voorts dat, indien bij het nemen van een crisismaatregel de wet niet in acht is genomen, en de betrokkene stelt dat hij daarvan nadeel heeft ondervonden, hij recht heeft op een schadevergoeding naar billijkheid.³¹

Uit deze overweging valt af te leiden dat de Hoge Raad uitdrukkelijk aansluit bij de oude praktijk onder de Wet Bopz en die praktijk met de komst van de Wvvgz niet heeft willen inperken. Bevestigd is dus dat schadevergoeding voor (gesteld) nadeel in de vorm van spanning en frustratie onder de Wvvgz mogelijk blijft.

5. Beschouwing

In de bijdrage van april 2020 leek op basis van de eerste jurisprudentie al te kunnen worden vastgesteld dat immateriële schade op grond van de schadevergoedingsprocedures van de Wvvgz voor vergoeding in aanmerking kan komen, net als onder de Wet Bopz. Die lijn is in de loop van 2020 en 2021 voortgezet en inmiddels heeft de Hoge Raad ook bevestigd dat de oude 'Bopz-praktijk' in de jurisprudentie wordt voortgezet (zie par. 4). Uit de tot nu toe gepubliceerde uitspraken is niet gebleken van vergoeding van materiële schade. Bezien moet dus nog worden of rechters ook op dit punt verder gaan op de oude praktijk. Uit de wetgeschiedenis blijkt overigens niet dat op dit punt wel van afwijking van de oude praktijk is beoogd.

Verder leek uit de eerste jurisprudentie van de Wvvgz te kunnen worden afgeleid dat ter zake van schadevergoedingsverzoeken een zekere stelplicht geldt. Uit de voor deze bijdrage bestudeerde jurisprudentie valt opnieuw overwegend op te maken dat enige stelling van geleden nadeel of schade en onderbouwing daarvan wel

vereist is,³² maar dat daaraan geen hoge eisen worden gesteld. Zo is geoordeeld dat reeds het feit dat de Wvvgz niet in acht is genomen, betekent dat de betrokkene recht heeft op schadevergoeding.³³ Vervolgens worden dan de individuele omstandigheden meegewogen om te bepalen wat 'billijk' is. Uit het in par. 4 aangehaalde citaat uit het arrest van de Hoge Raad van 20 november 2020 lijkt in dit verband zelfs te volgen dat het voor de stelplicht voldoende is dat 'de betrokkene stelt dat hij van de bestreden beslissing of handeling nadeel heeft ondervonden'. Kennelijk vereist de Hoge Raad hier geen uitgebreide onderbouwing en wordt de betrokkene in dit verband tegemoet gekomen. Al met al wordt ook op dit punt de praktijk van de Wet Bopz (dus) voortgezet.³⁴

In het eerste kwartaal van 2020 waren nog veel toegekende schadevergoedingen het gevolg van een schending van de verplichting van de burgemeester om de betrokkene te voorzien van een advocaat. Nu ziet een flink deel van de gepubliceerde beschikkingen op de niet naleving van de verplichting van de burgemeester om de betrokkene te horen voorafgaand aan het nemen van de crisismaatregel. De in verband hiermee toegekende schadevergoedingen blijven moeilijk te duiden. Zo is een bedrag van eenmalig € 250 toegekend,³⁵ een bedrag van eenmalig € 100,³⁶ een bedrag van € 225, zijnde

32 Rb. Amsterdam 10 april 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:2352, r.o. 3.11-3.12; Rb. Noord-Holland 2 oktober 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:7781.

33 Rb. Amsterdam 12 juli 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3078, r.o. 2.5.3-2.5.4. Zie ook Rb. Noord-Holland 27 augustus 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:7178; Rb. Noord-Nederland 30 september 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:3446; Rb. Overijssel 2 november 2020, ECLI:NL:RBOVE:2020:3789.

34 Zie Rb. Zeeland-West-Brabant 2 juli 2020, ECLI:NL:RBZWB:2020:5158, r.o. 4.3.3-4.3.4.

35 Rb. Rotterdam 9 april 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:4066.

36 Rb. Amsterdam 12 juni 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3078 en Rb. Den Haag 12 maart 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:2670.

31 HR 20 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1806, r.o. 4.4.

€ 75 per dag,³⁷ en een bedrag van € 240, zijnde € 80 per dag.³⁸ Het ligt voor de hand dat in het vervolg de door de Hoge Raad geformuleerde maatstaf voor de hoorplicht leidend zal zijn (zie par. 2).

Noemenswaardig is verder de jurisprudentie waarbij sprake is van onrechtmatige vrijheidsbeneming. In de bijdrage van april 2020 werd opgemerkt dat rechtbanken geen aanleiding zagen om aan te sluiten bij de LOVS-oriëntatiepunten, tenzij sprake was van vrijheidsberoving. Die lijn is in de loop van 2020 en begin 2021 niet helemaal voortgezet. Zo is namelijk wel bij de LOVS-oriëntatiepunten aangesloten in geval van verblijf in een accommodatie zonder dat daaraan een rechtsgeldige titel ten grondslag lag. Daarbij werd steeds een schadevergoeding van € 75 of € 80 per dag toegekend.³⁹ Hoewel zonder verwijzing naar de LOVS-oriëntatiepunten, kende de Rechtbank Noord-Holland eveneens tweemaal een bedrag van € 75 per dag van onrechtmatige vrijheidsbeneming toe.⁴⁰ De Rechtbank Zeeland-West-Brabant achtte echter € 150 billijk voor het insluiten van de betrokkene, terwijl die vorm van verplichte zorg niet in de machtiging

tot voortzetting van de crisismaatregel was opgenomen.⁴¹

Voor het niet-naleven van andere vorm- of uitvoeringsvoorschriften is de lijn in de jurisprudentie wat diffuus gebleven. Nog steeds wordt soms een schadevergoeding per dag toegekend – vaak zo'n € 75 – en soms een eenmalig bedrag van bijvoorbeeld € 250. Dit verschil is mogelijk gelegen in de wel uit de jurisprudentie op te maken lijn dat rechtbanken over het algemeen schadevergoedingsverzoeken beoordelen naar de specifieke omstandigheden waarmee de betrokkene zich geconfronteerd heeft gezien. Zo werd bij een schending van informatieverplichtingen meegewogen of de betrokkene daadwerkelijk in zijn rechten was geschaad of dat hij wél met zijn rechten en de klachtwaardigheid van bepaalde beslissingen bekend was, zodat er feitelijk geen nadeel bestond.⁴² Het ontbreken van feitelijk nadeel kan dan leiden tot het verlagen van het schadevergoedingsbedrag, bijvoorbeeld tot € 50 of € 25 per dag.⁴³ Ook was van belang dat een betrokkene de beslissing van de officier van justitie thuis had kunnen afwachten, zodat een bedrag van € 20 of € 10 per dag van overschrijding van de termijn van art. 5:16 Wvvgz billijk werd geacht.⁴⁴ Al met al zijn uit de tot op heden gepubliceerde jurisprudentie nog geen hele duidelijke lijnen af te leiden voor wat betreft de omvang en hoogtes van schadevergoedingen op grond van de Wvvgz. Wel lijken de rechtbanken te streven naar maatwerk ten aanzien van de (rechts)positie van de betrokkene. Een forfaitair systeem zoals opgesteld door de Universiteit van

37 Rb. Noord-Holland 2 oktober 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:7781.

38 Rb. Rotterdam 21 december 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:13044.

39 Rb. Den Haag 21 september 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:9125; Rb. Amsterdam 11 december 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:6230, en Rb. Rotterdam 21 december 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:13044. Vergelijk in dit verband Rb. Overijssel 2 november 2020, ECLI:NL:RBOVE:2020:3789, r.o. 4.4. Zie ook R.B.M. Keurentjes, *De Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2021, p. 149.

40 Rb. Noord-Holland 13 mei 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:3670 en Rb. Noord-Holland 27 augustus 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:7178.

41 Rb. Zeeland-West-Brabant 2 juli 2020, ECLI:NL:RBZWB:2020:5158, en gelijkelijk Hof 's-Hertogenbosch 25 maart 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:919.

42 Zie bijvoorbeeld Rb. Zeeland-West-Brabant 5 juni 2020, ECLI:NL:RBZWB:2020:2463 ten aanzien van de informatieverplichtingen van art. 8:13 Wvvgz.

43 Zie bijvoorbeeld Rb. Noord-Nederland 30 september 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:4702.

44 Rb. Overijssel 2 november 2020, ECLI:NL:RBOVE:2020:3789.

Amsterdam wordt nog altijd niet toegepast.⁴⁵ Dat past bij de maatstaf van de billijkheid die volgens de rechtbanken geen toelichting behoeft. Verder is duidelijk dat op het punt van de toekenning van schadevergoedingen de oude 'Bopz-praktijk' onverminderd van toepassing blijft. Het is afwachten hoe een en ander zich verder ontwikkeld, mede gelet op de aspecten van de Wvggz waar in de praktijk tegenaan wordt gelopen en die nog nader uitgekristalliseerd zullen (moeten) worden. Dat zal uiteraard op de voet gevolgd worden!

Over de auteur

Mr. J.F. (Jeffrey) Groen

Juridisch medewerker gezondheidsrecht bij
Holla Advocaten.

---

⁴⁵ Zie laatstelijk Hof 's-Hertogenbosch 25 maart 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:919.